Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2022, sp. zn. 30 Cdo 107/2021, ECLI:CZ:NS:2022:30.CDO.107.2021.1

Číslo: 51/2024

Právní věta:

Uplatnění nároku na zadostiučinění za nemajetkovou újmu zůstavitelem u úřadu uvedeného v § 6 zákona č. 82/1998 Sb. postupem podle § 14 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. není uplatněním práva u orgánu veřejné moci ve smyslu § 1475 odst. 2 o. z.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 23.11.2022

Spisová značka: 30 Cdo 107/2021

Číslo rozhodnutí: 51

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Kompenzační řízení, Odpovědnost státu za nemajetkovou újmu [Odpovědnost státu za újmu], Zadostiučinění (satisfakce)

Předpisy: § 12 o. z.
§ 14 zákona č. 82/1998 Sb.
§ 1475 odst. 2 o. z.
§ 15 zákona č. 82/1998 Sb.
§ 2009 odst. 2 o. z.
§ 6 zákona č. 82/1998 Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. 44 Co 716/2018.

I.
Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně (dále také „dovolatelka“) se domáhala zadostiučinění za nepřiměřenou délku řízení vedeného před Městským soudem v Brně pod sp. zn. 15 C 59/2007 proti (tehdy) žalovanému J. J. (manželovi), který později zemřel, s tvrzením, že žalobkyně je procesní nástupkyní žalovaného, že předmětné řízení ke dni podání žaloby nebylo ukončeno, neboť pokračuje řízením o žalobě na obnovu řízení, že řízení probíhalo v uvedené době pod dobu více než 11 let a že jeho konec se jeví v

nedohlednu.

2. Městský soud v Brně (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 7. 9. 2018, č. j. 247 C 47/2017-72, konstatoval, že bylo porušeno právo žalobkyně na projednání a rozhodnutí věci v přiměřené době v řízení o žalobě na obnovu řízení, vedeném u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 15 C 59/2007 (výrok I), zamítl žalobu, kterou žalobkyně požadovala, aby žalovaná byla povinna zaplatit žalobkyni částku ve výši 325 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně z částky 325 000 Kč od 7. 10. 2017 do zaplacení (výrok II), a rozhodl o nákladech řízení (výrok III).

3. Krajský soud v Brně (dále jen „odvolací soud“) napadeným rozsudkem potvrdil výrok II rozsudku soudu prvního stupně (výrok I), výrok I soudu prvního stupně změnil tak, že se žalobkyni neposkytuje ani zadostiučinění v podobě konstatování, že bylo porušeno právo žalobkyně na projednání věci v přiměřené době v řízení o žalobě na obnovu řízení, vedeném u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 15 C 59/2007 (výrok II), a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů (výrok III).

4. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně. Nalézací řízení probíhalo od 12. 7. 2006 do 9. 8. 2010, a dvě řízení o žalobách pro zmatečnost od 22. 11. 2010 do 5. 10. 2015 a od 22. 11. 2010 do 30. 11. 2015. Žaloba na obnovu řízení byla podána též dne 22. 11. 2010. Odvolací soud měl za správné, že soud prvního stupně pro právní posouzení věci rozlišil, s ohledem na obsah původního žalobního návrhu, dvě fáze řízení před soudy, tj. 1) fázi nalézacího řízení a řízení o žalobách pro zmatečnost a 2) fázi řízení o návrhu na povolení obnovy řízení.

5. Pokud jde o fázi prvou, tak odvolací soud měl za to, že tvrzený nárok na zadostiučinění za nepřiměřenou délku nalézacího řízení a řízení o žalobách pro zmatečnost předběžně uplatněný manželem žalobkyně u žalované (podle skutkových zjištění soudu prvního stupně dne 19. 1. 2016 v částce 250 000 Kč) se nestal pozůstalostí. Tato tvrzená pohledávka tedy v každém případě zanikla smrtí manžela (dne 31. 1. 2016), na žalobkyni nepřešla, a není tak dána aktivní věcná legitimace žalobkyně k uplatnění pohledávky v odškodňovacím řízení, a to s odkazem na zcela jednoznačné znění § 12 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále „o. z.“), ve spojení s § 1475 odst. 2 o. z., podle nichž by muselo k uplatnění předmětného nároku dojít za života manžela žalobkyně u soudu. Dle odvolacího soudu (i s odkazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 25 Cdo 3556/2016) nešlo v této souvislosti akceptovat úvahu žalobkyně, že v případě nároků podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále též „OdpŠk“), by předběžným projednáním nároku u úřadu měla být podmínka podle § 1475 odst. 2 o. z. považována za splněnou. Měl za nesprávnou úvahu žalobkyně, že by orgánem veřejné moci mohl být jiný orgán než soud, tj. v pojetí žalobkyně úřad ve smyslu § 14 OdpŠk. Pro výše uvedené považoval odvolací soud za nadbytečné hodnotit právní posouzení soudu prvního stupně, jež se týkalo námitky promlčení ve vztahu k první uvažované fázi.

6. V souvislosti s druhou fází týkající se tvrzeného nároku na zadostiučinění za nepřiměřenou délku řízení o žalobě na obnovu řízení odvolací soud (s odkazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. 33 Cdo 954/2009) přisvědčil odvolací námitce žalované, podle níž rozhodnutí pozůstalostního soudu o zastavení pozůstalostního řízení nezakládá právní důvod pro připuštění procesního nástupnictví žalobkyně v řízení o žalobě na obnovu řízení a tudíž ani její aktivní věcnou legitimaci k uplatnění předmětného nároku. Na uvedeném nemůže podle názoru odvolacího soudu ničeho změnit ani skutečnost, že žalobkyně byla jako procesní nástupkyně svého zemřelého manžela do řízení v rámci řízení o žalobě na obnovu řízení připuštěna, jak to vyplývá z usnesení Městského soudu v Brně ze dne 16. 6. 2016, č. j. 15 C 59/2007-196, jímž odvolací soud zopakoval dokazování.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Rozsudek odvolacího soudu v rozsahu výroku I a II napadla žalobkyně včasným dovoláním.

8. V rozsahu dovolacích námitek proti závěru odvolacího soudu, který se týkal věcné legitimace žalobkyně, měla dovolatelka za to, že ze strany odvolacího soudu se jedná o nesprávné právní posouzení věci a odchýlení od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (případně stran dílčích otázek, má jít o věc dovolacím soudem dosud neřešenou), pokud soud nepovažoval předběžné projednání nároku u úřadu za projednání u orgánu veřejné moci. Dovolatelka namítá, že uplatněním nároku na náhradu nehmotné újmy vzniklé nepřiměřenou délkou řízení u orgánu dle § 6 OdpŠk je nárok uplatněn ve smyslu § 1475 odst. 2 o. z. Ustanovení § 12 o. z. v první části jeho druhé věty pamatuje na „jiné“, od soudu odlišné orgány, přičemž je to právě zákon č. 82/1998 Sb., který určuje pro uplatnění jiný orgán veřejné moci než soud. I v případě posuzování otázky „zahájení řízení“ ve věcech dle zákona č. 82/1998 Sb. má dovolatelka za to, dovolací soud v návaznosti na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) judikoval (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. 30 Cdo 1084/2017), že právě s ohledem na zmíněnou specifičnost postupu je třeba za okamžik „zahájení řízení“ považovat datum předběžného povinného uplatnění nároku. Při výkladu otázky právního nástupnictví v případě úmrtí poškozeného tak je třeba dovodit, že předsoudním uplatněním nároku je naplněn § 1475 odst. 2 o. z. V této souvislosti měla dovolatelka též za nesprávný právní názor odvolacího soudu, jež předcházel výše uvedenému závěru o povaze orgánu veřejné moci, že se pohledávka manžela nestala součástí dědictví, čímž se měl odchýlit od usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. 33 Cdo 954/2009. Dovolatelka formulovala otázky následovně:

a. namítala, že v rozporu s rozhodovací praxí dovolacího soudu odvolací soud nepřipustil změnu žaloby spočívající v uplatnění dalšího nároku, a to odškodnění za nepřiměřenou délku kompenzačního řízení. Odkázala přitom na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 30 Cdo 5189/2016;

b. dále měla dovolatelka za otázku dosud dovolacím soudem nevyřešenou, zda je správným pro účely rozhodnutí o věci samé dělení posuzovaného řízení na dílčí, samostatné a jednotlivé fáze (v daném případě řízení nalézací a „zmatečnostní“ a řízení o povolení obnovy) „jednolitého“ soudního řízení, či posuzované řízení musí být hodnoceno vždy jako jeden celek;

c. zda je nárok uplatněný předběžně dle příslušných ustanovení zákona č. 82/1998 Sb. u Ministerstva spravedlnosti před jeho následným uplatněním u soudu součástí pozůstalosti či nikoli ve smyslu § 1475 odst. 2 o. z.;

d. zda musel či nemusel odvolací soud respektovat pravomocné usnesení Městského soudu v Brně ze dne 16. 6. 2016, č. j. 15 C 59/2007-196, kterým byla žalobkyně jako účastnice připuštěna do řízení o žalobě na obnovu řízení;

e. zda je výklad ustanovení § 1475 odst. 2 o. z. provedený odvolacím soudem ohledně toho, zda je nárok uplatněný v tomto soudním řízení součástí pozůstalosti mého manžela, správným či nikoli;

f. zda je napadené rozhodnutí vzhledem k faktu, že dosud nebylo rozhodnuto v probíhajícím řízení o dodatečném projednání dědictví o nároku, jež je předmětem tohoto řízení, předčasné či nikoli a zda měl odvolací soud před konečným rozhodnutím si buď sám „pro účely tohoto řízení objasnit, jaký majetek, popřípadě v jaké ceně zůstavitel zanechal a komu svědčí (ze zákona nebo na základě závěti, popřípadě z obou těchto důvodů) dědické právo po zůstaviteli“, anebo měl řízení přerušit a vyčkat rozhodnutí o předmětném dodatečném projednání dědictví

či nikoli.

9. Žalovaná se k podanému dovolání vyjádřila tak, že by mělo být jako nepřípustné odmítnuto. Ministerstvo spravedlnosti nemělo v procesu odškodňování roli orgánu veřejné moci poskytujícího ochranu práv osobám ve smyslu § 12 a § 1475 odst. 2 o. z. Uplatnění nároku tak nelze považovat za uplatnění u orgánu veřejné moci. Pohledávka manžela žalobkyně zanikla, neboť nebyla za jeho života uplatněna u orgánu veřejné moci. K otázce rozšíření žaloby má žalovaná za to, že na jejím řešení napadené rozhodnutí nezáviselo, a také souhlasila s postupem odvolacího soudu, který vycházel z judikatury dovolacího soudu, ze které plyne, že při posouzení přiměřenosti délky řízení se nepřihlíží k délce řízení o povolení obnovy.

III.
Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 2. 2019 (viz čl. IV a XII zákona č. 287/2018 Sb.), dále jen „o. s. ř.“

11. Dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř.

12. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

13. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

14. Podle § 241a o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odstavec 1, věta první). V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čemž dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh) (odstavec 2). Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení odstavec 3).

15. V rozsahu otázky d) dovolatelka nepředkládá (krom nesouhlasu s právním posouzením jejího účastenství v řízení o žalobě na obnovu řízení učiněným odvolacím soudem) žádný předpoklad přípustnosti ve smyslu § 237 o. s. ř. Dovolací soud odkazuje na již ustálenou judikaturu Nejvyššího a Ústavního soudu, ze které vyplývá, že k projednání dovolání je nezbytné, aby z něj bylo zřejmé, od jaké (konkrétní) ustálené rozhodovací praxe se v rozhodnutí odvolací soud odchýlil, která konkrétní otázka hmotného či procesního práva má být dovolacím soudem vyřešena nebo je rozhodována rozdílně, případně od kterého (svého dříve přijatého) řešení se dovolací soud má odchýlit (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. 25 Cdo 1559/2013, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2488/2013, proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. I. ÚS 3524/13; rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná na www.nsoud.cz a rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na nalus.usoud.cz). Ústavní soud se dále k otázce náležitostí dovolání vyjádřil v usnesení ze dne 26. 6. 2014, sp. zn. III. ÚS 1675/14 (srov. také stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2017, sp.

zn. Pl. ÚS-st. 45/16), kde přiléhavě vysvětlil účel povinnosti dovolatele uvést, v čem konkrétně spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání. Účelem zavedení této povinnosti je podle Ústavního soudu „regulace vysokého počtu problematicky formulovaných dovolání a preventivní působení na advokáty potenciálních dovolatelů, aby se otázkou přípustnosti dovolání odpovídajícím způsobem zabývali“. Ostatně z dalších částí dovolání je zřejmé, že si dovolatelka je vědoma této nezbytnosti uvést zákonné náležitosti dovolání (§ 241a o. s. ř.). Pro výše uvedené vady dovolání tak dovolací soud nemohl v rozsahu této otázky pokračovat v dovolacím řízení.

16. Přípustnost dovolání nemůže založit otázka a), tj. zda měl odvolací soud připustit rozšíření žaloby o nárok založený na tvrzené nepřiměřené délce samotného kompenzačního řízení, neboť při řešení otázky připuštění změny žaloby se odvolací soud neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Jak totiž vyplývá již z odkazovaného rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 30 Cdo 5189/2016, již ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, uveřejněném pod číslem 58/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, v části „VI. Stanovení výše zadostiučinění“ bylo vyjádřeno, že lze zvýšit základní částku za příslušný časový úsek v případě, kdy je samotné kompenzační řízení nepřiměřeně dlouhé a žalobce zvýšení odškodnění z tohoto důvodu navrhne. Jedná se však o navýšení v řízení požadovaného zadostiučinění za nepřiměřenou délku posuzovaného řízení, jestliže toto nebylo poskytnuto včas. Sama délka odškodňovacího řízení zde není relevantní, pokud samo přiměřené zadostiučinění za nepřiměřenou délku posuzovaného řízení bylo poskytnuto včas, např. již v rámci předběžného projednání ze strany ministerstva. Nejedná se tedy o odškodnění za nepřiměřenou délku samotného odškodňovacího řízení, které je nutno považovat za nový nárok ve smyslu § 216 odst. 2 o. s. ř. (ostatně soudce ve smyslu § 14 odst. 1 o. s. ř. nemůže odškodňovat svůj vlastní nesprávný úřední postup), nýbrž o navýšení zadostiučinění za nepřiměřenou délku posuzovaného řízení, jestliže toto nebylo žalobci žalovanou poskytnuto včas. Jak však vyplývá z protokolu o jednání odvolacího soudu, právní zástupce žalobkyně k dotazu soudu uvedl, že rozšíření žaloby o částku 150 000 Kč představuje požadavek žalobkyně na poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nepřiměřenou délku samotného odškodňovacího řízení. Z protokolu současně vyplývá, že právnímu zástupci žalobkyně bylo odkazované rozhodnutí sp. zn. 30 Cdo 5189/2016, tudíž mohl předpokládat, jaký význam má jeho vyjádření pro rozhodnutí odvolacího soudu o připuštění změny žaloby.

17. Dovolání též není přípustné v rozsahu otázky b), neboť rozdělení řízení na „fáze“, které učinil odvolací soud při aplikaci právních norem na projednávanou věc, se nevymyká ustálené rozhodovací praxi dovolacího soudu. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2780/2015, který byl uveřejněný pod číslem 112/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, v poměrech občanského soudního řízení vyložil, že poněvadž okolnosti, jež mohou být důvodem obnovy řízení, nemohou být přičítány k tíži rozhodujícího orgánu, resp. státu, činí tento mimořádný opravný prostředek natolik odlišným od jiných opravných prostředků, že jej nelze zahrnout do celkové délky řízení. Umožňuje-li právní řád nad rámec povinností uložených čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) prolomit právní moc rozhodnutí i z důvodů objektivní povahy, tedy nikoliv z důvodů pochybení rozhodujících orgánů, pak řízení, v němž je rozhodováno o tom, zda řízení bude obnoveno, či nikoliv, nelze zahrnout pod čl. 6 odst. 1 Úmluvy, neboť v době rozhodování o obnově řízení již účastník původního řízení není v nejistotě ohledně jeho výsledku. V případě, že bude povolena obnova řízení, čímž dojde k prolomení právní moci rozhodnutí, však již je nutné k dalšímu průběhu řízení přihlížet. Uvedený závěr byl znovu zopakován např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 30 Cdo 4011/2016. Soudy nižších stupňů tudíž postupovaly správně, když pro určení důvodnosti nároku žalobkyně rozlišily posuzované nalézací řízení a následně řízení o návrhu na povolení obnovy řízení.

18. Dovolání není přípustné pro otázky uvedené pod písm. f), neboť na jejich vyřešení (tj. na vyřešení

předčasnosti rozhodování odvolacího soudu vzhledem k dodatečném projednání dědictví) napadené rozhodnutí ve smyslu § 237 o. s. ř. nezáviselo. Odvolací soud postavil své rozhodnutí dílem na právním posouzení [sporovaném pod otázkami c) a e)] zániku existence do té doby sporného nároku na náhradu nemajetkové újmy za nepřiměřenou délku řízení v důsledku smrti věřitele (manžela žalobkyně), a z toho vyplývající neexistenci věcné legitimace žalobkyně, a dílem na konstatovaném neúčastenství žalobkyně v řízení o žalobě na obnovu řízení [sporovaném pod otázkou d)].

19. Dovolání je však přípustné v rozsahu otázek uvedených pod bodem c) a e) stojících ve své podstatě na tom, zda uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy za nepřiměřenou délku řízení dle § 14 odst. 1 OdpŠk je uplatněním u orgánu veřejné moci, neboť tato otázka dosud nebyla dovolacím soudem ve všech souvislostech vyřešena.

IV.
Důvodnost dovolání

20. Dovolání není důvodné.

21. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolatelka namítala vadnost napadeného rozhodnutí, protože se v něm odvolací soud řádně nevypořádal s klíčovými odvolacími námitkami, kterými jednak zpochybňovala správnost dělení posuzovaného řízení na samostatné jednotlivé fáze „jednolitého“ soudního řízení, jednak i správnost nalézacím soudem provedeného výkladu § 1475 odst. 2 o. z. Dovolatelkou tvrzené vady však dovolací soud neshledal. Dovolatelka ve své argumentaci (opakovaně) pomíjí, že soud není povinen budovat vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví vlastní ucelený argumentační systém, který logicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jeho závěrů je sama o sobě dostatečná (srov. například nález Ústavního soudu ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. III. ÚS 989/08, či usnesení ze dne 14. 6. 2012, sp. zn. III. ÚS 3122/09, anebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2012, sp. zn. 29 Cdo 2214/2010). Ani jiné vady řízení dovolací soud neshledal.

22. Podle § 12 o. z. každý, kdo se cítí ve svém právu zkrácen, může se domáhat ochrany u orgánu vykonávajícího veřejnou moc (dále jen „orgán veřejné moci“). Není-li v zákoně stanoveno něco jiného, je tímto orgánem veřejné moci soud.

23. Podle § 1475 odst. 2 o. z. pozůstalost tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci.

24. Podle § 2009 odst. 2 o. z. smrtí věřitele právo zanikne, bylo-li plnění omezeno jen na jeho osobu.

25. Podle § 6 odst. 1 OdpŠk ve věcech náhrady škody způsobené rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o regresních úhradách jednají jménem státu ministerstva a jiné ústřední správní úřady (dále jen „úřad“).

26. Podle § 14 OdpŠk se nárok na náhradu škody uplatňuje u úřadu uvedeného v § 6 (odstavec 1). Uplatnění nároku na náhradu škody podle tohoto zákona je podmínkou pro případné uplatnění nároku na náhradu škody u soudu (odstavec 3).

27. Podle § 15 OdpŠk přizná-li příslušný úřad náhradu škody, je třeba nahradit škodu do šesti měsíců od uplatnění nároku (odstavec 1). Domáhat se náhrady škody u soudu může poškozený pouze tehdy, pokud do šesti měsíců ode dne uplatnění nebyla jeho nárok plně uspokojen (odstavec 2).

28. Podle § 26 OdpŠk pokud není stanoveno jinak, řídí se právní vztahy upravené v tomto zákoně občanským zákoníkem.

29. Podle ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu je právo na zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou nesprávným úředním postupem spočívajícím v nepřiměřené délce (soudního) řízení nárokem (ryze) osobní povahy (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 30 Cdo 3394/2010, ale zejména též část III bod 1 stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, publikovaného pod č. 58/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), a to i v případě zadostiučinění ve formě práva na peněžitou (relutární) náhradu. Na tomto pojetí se nic nezměnilo ani v souvislosti s přijetím nového občanského zákoníku (srov. § 2009 odst. 2 o. z. a dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2017, sp. zn. 30 Cdo 89/2015).

30. Z hlediska nemajetkových újem zakotvených v zákoně č. 89/2012 Sb. přitom Nejvyšší soud v usnesení ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 25 Cdo 3556/2016, uveřejněném pod číslem 133/2018 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, vyložil, že podle § 1475 odst. 2 o. z. spadají do pozůstalosti i subjektivní práva a povinnosti zakládající se pouze na osobních poměrech zůstavitele, pokud byly jako dluh uznány nebo jako pohledávka uplatněny tak, že to vede k určení nebo uspokojení nároku zásahem veřejné moci. Důsledkem toho přejdou do pozůstalosti např. i zůstavitelova práva na bolestné, na satisfakci v penězích apod., byla-li za jeho života uznána nebo zažalována (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. 25 Cdo 293/2018, uveřejněné pod číslem 50/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek). Tento závěr sdílí i část právnické literatury, srov. např. Kindl, T. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, str. 532, podle které jde zjevně o návrat k poměrům, které v této oblasti panovaly za účinnosti Obecného zákoníku občanského z roku 1811 (srov. § 531 a § 1325) a které i tehdejší judikatura vymezila tak, že „bolestné jest zděditelné pouze tehdy, bylo-li za života poškozeného buď smlouvou (smírem) uznáno nebo poškozeným soudně vymáháno“ (k tomu srov. např. plenární rozhodnutí bývalého rakouského Nejvyššího soudu ve Vídni ze dne 17. 6. 1913 Pres 169/13, judikát č. 204, Nowakova sbírka č. 1503, či na něj odkazující rozhodnutí NS Rv I 183/23, Sbírka rozhodnutí, Vážný). Navíc i podle ustanovení § 335 zákona č. 141/1950 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 1951 do 31. 3. 1964, závazek k náhradě bolestného a k náhradě za zohyždění nezanikal smrtí oprávněného, byl-li nárok již oprávněným uplatněn.

31. Ve vztahu k zákonu č. 82/1998 Sb. následně Nejvyšší soud v usnesení ze dne 18. 4. 2017, sp. zn. 30 Cdo 89/2015, konstatoval, že „z ustanovení § 2009 odst. 2 o. z. … vyplývá, že se i v poměrech nového občanského zákoníku nadále uplatní závěr, podle nějž právo na náhradu nemajetkové újmy ve formě konstatování porušení práva, omluvy či relutární satisfakce smrtí poškozeného zaniká. Výjimku z tohoto pravidla však představuje výše citované ustanovení § 1475 odst. 2 o. z., které předpokládá, že právo na relutární satisfakci (a pouze toto právo) se stává ke dni smrti poškozeného součástí jeho pozůstalosti, pokud bylo jako dluh uznáno nebo uplatněno u orgánu veřejné moci… [T]ento závěr se přirozeně týká toliko zadostiučinění v penězích, když nárok na jinou formu zadostiučinění ve smyslu § 31a odst. 2 [OdpŠk], jakou je například konstatování porušení práva nebo omluva, smrtí poškozeného zaniká, neboť nemůže být součástí pozůstalosti (nejde o jmění ve smyslu § 495 o. z.).“

32. Ve věci sp. zn. 30 Cdo 89/2015 byl nicméně zůstavitelem nárok již uplatněn u soudu, tudíž nebylo nutno řešit otázku, zda i v případě předběžného uplatnění nároku u úřadu podle § 14 odst. 1 OdpŠk je možno pro účely aplikace § 1475 odst. 2 o. z. považovat úřad podle § 6 odst. 1 OdpŠk za orgán veřejné moci podle § 12 o. z.

33. Pojem „orgán veřejné moci“ přitom není definován v ústavním pořádku, v zákonech ani v jiných právních předpisech. Ani v § 12 o. z. není obsažena legální definice tohoto pojmu, nýbrž se v něm

toliko deklaruje, co by i jinak bylo zřejmé, že ochrany svých práv se může domáhat každý, kdo se na nich cítí být krácen, u orgánu veřejné moci, kterým je (i v souladu s čl. 4 a především čl. 90 Ústavy České republiky) v pochybnostech soud, jestliže ovšem není zákonem určen k ochraně určitého práva jiný orgán veřejné moci. I podle komentářové literatury má toto ustanovení spíše interpretační charakter, „jehož význam vynikne především v situacích, kdy je sporné, kterým veřejným orgánem má být ochrana soukromoprávnímu oprávnění poskytnuta“, přičemž se zde poukazuje na „zavádějící dojem“, který může budit důvodová zpráva k tomuto ustanovení (srov. Dvořák, B. In: Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117. Praha: Leges, 2013, str. 207). Není tedy přiléhavé uvádět, že hovoří-li § 1475 odst. 2 o. z. o orgánu veřejné moci, má se tím ve spojení s § 12 o. z. na mysli (pouze) soud.

34. Obsah pojmu „orgán veřejné moci“ ovšem osvětlil ve své rozhodovací činnosti již Ústavní soud ČSFR, jenž uvedl, že veřejnou mocí se rozumí taková moc, která (přímo nebo zprostředkovaně) autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech subjektů, které nejsou vůči ní v rovnoprávném postavení a obsah rozhodnutí orgánu veřejné moci nezávisí na jejich vůli. Taková rozhodnutí jsou státní mocí vynutitelná (srov. usnesení Ústavního soudu ČSFR ze dne 9. 6. 1992, sp. zn. I. ÚS 191/92, publikované ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 1, str. 10). Toto pojetí bylo převzato i v rozhodnutích Ústavního soudu České republiky (srov. např. jeho usnesení ze dne 25. 11. 1993, sp. zn. II. ÚS 75/93 (publikované ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 2, str. 201). Pro podřazení určitého subjektu (orgánu, fyzické či právnické osoby) pod uvedený pojem proto není rozhodné jeho zařazení v soustavě veřejné moci, nýbrž „povaha jeho činnosti.“ Důležité tak „je postavení (nadřazenost…) a možnost zasahování do základních práv a svobod… Proto v této roli může vystupovat i fyzická osoba, na kterou stát výkon veřejné moci přenesl a naopak stát, pokud vystupuje ve vztazích soukromého práva, nebude brán jako „vrchnost“, nýbrž jako subjekt, který se může základních práv dovolávat“ [Filip, J. In: Bahyľová, L., Filip, J., Molek, P. a další. Ústava České republiky. Komentář. Praha: Linde Praha, 2010 (komentář k čl. 87 Ústavy ČR)].

35. Jinými slovy řečeno, za orgán veřejné moci (v tomto případě moci státní) se považuje jen takový orgán, který je součástí mechanismu uskutečňování státní moci lidu a je při plnění těchto funkcí (zákonodárné, výkonné či soudní) vybaven pravomocí coby oprávněním vystupovat jménem státu v rámci své působnosti a vydávat při tom právně závazná rozhodnutí vynutitelná prostředky státního donucení (srov. Filip, J. Vybrané kapitoly ke studiu ústavního práva. Masarykova univerzita, Brno 2001, str. 208). Orgán veřejné moci autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech subjektů, ať již přímo nebo zprostředkovaně, přičemž subjekt, o jehož právech nebo povinnostech orgán veřejné moci rozhoduje, není s ním v rovnoprávném postavení a obsah rozhodnutí tohoto orgánu nezávisí od vůle subjektu. Orgánem v právním slova smyslu je právnická osoba, vykonávající svou činnost jako povinnost nebo kompetenci a je zřízená k trvalému a opakujícímu se výkonu činnosti (nález Ústavního soudu ze dne 10. 11. 1998, sp. zn. I. ÚS 229/98).

36. Co se týče postavení ministerstev a jiných ústředních správních úřadů (dále též jen „úřad“) při tzv. předběžném projednání nároku podle § 14 OdpŠk, pak povinnost předběžného projednání nároku u příslušného orgánu byla do zákona č. 82/1998 Sb. přejata ze zákona č. 58/1969 Sb. Důvodová zpráva k ustanovením § 9 a 10 tohoto zákona uvádí: „Aby nedocházelo ke zbytečným soudním sporům, zavádí se institut předběžného projednání nároku v případech, kde otázka nezákonnosti byla vyřešena, a v případech odškodnění za vazbu a trest u ústředního orgánu. Tento institut se plně osvědčil v dosavadní úpravě odškodňování za vazbu a trest podle trestního řádu a lze tedy důvodně předpokládat, že splní svůj účel i v případech, kde nezákonné rozhodnutí bylo zrušeno. Toto předběžné projednání nemá ještě povahu uplatnění nároku u orgánu, který je povolán o něm rozhodnout, tj. u soudu. Jde o jednání neformální povahy omezené jen na případy, kde předpoklady nároku jsou již dány a kde nepřicházejí v úvahu instituty procesních předpisů.“ Rovněž v odborné literatuře je zastáván názor, že „[p]ředběžné projednání nároku na náhradu škody u příslušného

ústředního orgánu má neformální povahu, nejsou pro něj stanoveny žádné procesní předpisy a nepředpokládá se ani, že by tento orgán vydával nějaké rozhodnutí“ (viz Vojtek, P.: Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 185).

37. Odtud plyne, že účelem zavedení povinnosti předběžného projednání nároku u příslušného orgánu nebylo přenesení kompetence rozhodnout o daném nároku na správní orgány. Jelikož jde o nárok soukromoprávní povahy (byť má většinou základ v právu veřejném), přísluší o tomto nároku rozhodnout soudům v občanském soudním řízení (srov. § 7 odst. 1 o. s. ř. a také rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1728/2011). Předběžné projednání nároku u příslušného orgánu tak slouží pouze k formulaci vůle státu ohledně možného dobrovolného odškodnění před zahájením soudního řízení. Sdělení příslušného orgánu poškozenému, že jím uplatněný nárok bude (zcela nebo zčásti) či nebude uspokojen, není správním rozhodnutím, ale svou povahou odpovídá občanskoprávnímu úkonu (resp. právnímu jednání) státu jednajícího prostřednictvím k tomu povolané organizační složky státu (§ 6 OdpŠk).

38. Tomuto výkladu odpovídá i ustálená rozhodovací praxe dovolacího soudu, kdy tak v rozsudku ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. 30 Cdo 1084/2017, Nejvyšší soud konstatoval, že „[s]myslem předběžného projednání nároku je umožnit, aby úřad uvedený v § 6 OdpŠk nárok posoudil a v případě jeho opodstatněnosti jej uspokojil, čímž je možné předejít řadě zbytečných soudních sporů. Po novele č. 160/2006 Sb. se tento režim vztahuje na všechny nároky vůči státu, tedy i na nároky z nesprávného úředního postupu, které podle předchozí úpravy předběžnému projednání nepodléhaly… Předběžné projednání nároku na náhradu škody u příslušného ústředního orgánu má neformální povahu, nejsou pro ně stanoveny žádné procesní předpisy a nepředpokládá se ani, že by tento orgán vydával nějaké rozhodnutí (buď požadavku vyhoví a uplatněnou částku zaplatí, nebo tak neučiní; nesdělí-li poškozenému své odmítavé stanovisko, zakládá mu uplynutí šestiměsíční lhůty možnost obrátit se na soud). Tím spíše tedy není možné považovat tento specifický institut za správní řízení, na nějž by se vztahovala ustanovení správního řádu; sdělení příslušného orgánu poškozenému, že jím uplatněný nárok bude (zcela nebo zčásti) či nebude uspokojen, není správním rozhodnutím, ale svou povahou odpovídá občanskoprávnímu úkonu (resp. právnímu jednání) státu jednajícího příslušným správním orgánem. Aplikace správního řádu je pro tento případ výslovně vyloučena [§ 1 odst. 3 SprŘ (zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů)]“. V rozsudku ze dne 7. 7. 2020, sp. zn. 30 Cdo 1776/2020, uveřejněném pod číslem 60/2021 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, Nejvyšší soud pak učinil závěr, že předběžné projednání nároku podle § 14 odst. 1 a 3 OdpŠk není řízením před orgánem veřejné moci ve smyslu § 648 o. z.

39. Je tedy zřejmé, že úřad vymezený v § 6 OdpŠk sice při postupu podle § 14 OdpŠk jedná jako státní orgán jménem státu, činí tak trvale či opakovaně v rámci povinnosti uložené mu zákonem, avšak nevydává v jeho rámci žádné právní akty, prostřednictvím kterých by závazně a vynutitelně ze své státně mocenské (vrchnostenské) pozice určoval práva a povinnosti jiných subjektů. Nelze tedy uzavřít, že by úřad v rámci této činnosti vystupoval jako orgán veřejné moci, neboť při užití interpretačních kritérií uvedených shora nespadá do rozsahu tohoto pojmu (leží mimo hranice jeho nejširšího možného významu).

40. Není-li podle právě uvedených závěrů možno na postup předepsaný § 14 OdpŠk pohlížet jako na uplatnění nároku u orgánu, který by měl pravomoc o tomto nároku rozhodnout ve smyslu výše uvedeném, tedy u orgánu veřejné moci, pak se jeví jako přiléhavé uzavřít, že podmínky podle § 1475 odst. 2 o. z. nejsou naplněny a práva vázaná na osobu zůstavitele takto uplatněná se nestávají součástí pozůstalosti.

41. Nelze však přehlédnout, že komentářová literatura k zákonu č. 82/1998 Sb. nabízí i jiné řešení uvedené otázky, když ve vazbě na ustanovení § 12 o. z. dospívá k závěru, že „[j]akkoli citované ustanovení předpokládá, že orgánem veřejné moci, u kterého musí být nárok uplatněn, je primárně

soud, nelze přehlédnout, že možnost uplatnění nároku na náhradu škody proti státu u soudu je podmíněna jeho uplatněním v rámci předběžného projednání (§ 14 odst. 3). K zachování účelu § 1475 odst. 2 o. z., kterým je navození situace, kdy škůdce nebude profitovat ze smrti poškozeného, je třeba vykládat v poměrech odpovědnosti státu § 1475 odst. 2 o. z. tak, že se nárok na náhradu nemajetkové újmy stane součástí pozůstalosti i tehdy, je-li uplatněn u soudu, a v případě, kdy poškozený zemře v průběhu předběžného projednání nároku nebo krátce po něm a lze důvodně předpokládat, že by svůj nárok býval u soudu uplatnil, nebýt jeho smrti, bude podmínka uplatnění nároku u orgánu veřejné moci splněna i jeho uplatněním v rámci předběžného projednání“ [Simon, P. in Ištvánek, F., Simon, P., Korbel, F. Zákon o odpovědnosti za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. Wolters Kluwer (ČR), Praha 2017, komentář k § 26].

42. Z tohoto pohledu je tak nutno znovu zvážit charakter předběžného projednání nároku podle § 14 OdpŠk a postavení úřadu podle § 6 OdpŠk a zodpovědět otázku, zda dosavadní judikatorní závěry mohou obstát i při aplikaci ustanovení § 1475 odst. 2 o. z., příp. zda zejména s ohledem na výslovné znění ustanovení § 14 odst. 3 a § 15 odst. 2 OdpŠk je na místě zvolit v podmínkách zákona č. 82/1998 Sb. řešení přechodu práva podle § 1475 odst. 2 o. z. odlišné od ostatních soukromoprávních vztahů tak, aby ve smyslu § 2 odst. 1 o. z. byl výklad označených ustanovení ve shodě s Listinou základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a ústavním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá občanský zákoník, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání.

43. I při řešení této otázky Nejvyšší soud primárně vyšel ze své dosavadní judikatury, která dospěla k následujícím závěrům:

44. Uplatnění nároku u příslušného orgánu má spíše podobu „vyjednávání“ mezi poškozeným a státem. Na druhou stranu soud v případě, kdy poškozený podá žalobu před vyjádřením příslušného orgánu, vyčká tohoto vyjádření a poté pokračuje v řízení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1529/2011). Uplatnění nároku u příslušného orgánu podle § 14 odst. 3 OdpŠk je sice podmínkou pro případné uplatnění nároku u soudu, přičemž se poškozený může domáhat odškodnění u soudu pouze tehdy, pokud do šesti měsíců ode dne uplatnění nebyl jeho nárok plně uspokojen, to však neznamená, že by poškozený nemohl podat žalobu i předtím, než se příslušný orgán k jeho nároku vyjádří (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 5. 2012, sp. zn. 30 Cdo 1728/2011). Proto pro účely posouzení přiměřenosti celkové délky odškodňovacího řízení podle zákona č. 82/1998 Sb. (u nároku na náhradu nemajetkové újmy způsobené nepřiměřenou délkou odškodňovacího řízení) dospěl Nejvyšší soud k závěru, že ať už byl nárok u soudu uplatněn rovnou či poškozený vyčkal uplynutí šestiměsíční lhůty předběžného projednání, dies a quo je třeba v obou případech určit ke dni uplatnění nároku u příslušného orgánu. Právě uvedený závěr ve vztahu k České republice potvrdil ESLP v dovolatelkou namítaném rozsudku ze dne 8. 2. 2018, ve věci Žirovnický proti České republice, stížnost č. 10092/13 a šest dalších, bod 133 (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2020, sp. zn. 30 Cdo 3680/2019).

45. Uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy podle zákona č. 82/1998 Sb. poškozeným u úřadu specifikovaném v § 14 OdpŠk je tak zásadně (až na výjimky) podmínkou, bez které nelze s úspěchem posléze uplatnit tvrzený nárok u soudu *(condicio sine qua non)*, taktéž ESLP, byť podle něj kompenzační řízení z hlediska posuzování jeho délky začíná již uplatněním předběžného nároku u úřadu, má tento krok za podmínku zahájení soudního řízení o náhradě škody, současně však podmínkou uplatnění nároku u soudu již není uplynutí šestiměsíční lhůty pro předběžné projednání či vydání stanoviska úřadem v tom smyslu, že by soud řízení o takto již u úřadu uplatněném nároku zastavil, nýbrž pouze vyčká výsledku předběžného projednání (srov. již shora odkazované rozhodnutí sp. zn. 30 Cdo 3680/2019).

46. Běh šestiměsíční lhůty pro předběžné projednání nelze tedy brát jako překážku bránící poškozenému, aby se svého nároku domáhal u soudu, jakkoliv to běžně nelze považovat za zcela

hospodárné či procesně účelné, zvláště pokud úřad v rámci předběžného projednání nároku zcela vyhoví či poškozený následně akceptuje důvody, pro které mu vyhovět nešlo. Nicméně s ohledem na poměrně krátkou šestiměsíční promlčecí lhůtu, musí poškozený svůj nárok zpravidla uplatnit u soudu tak jako tak nejpozději do 1 roku od jeho vzniku (srov. § 32 odst. 3 a § 35 odst. 1 OdpŠk).

47. Nelze přitom nevidět, že i mimo rámec zákona č. 82/1998 Sb. dochází k uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy s odstupem v řádu měsíců či let od škodní události, ať již z důvodu, že poškozený např. vyčkává ustálení svého zdravotního stavu, zpracování znaleckých posudků na svůj zdravotní stav, vede mimosoudní jednání či vyčkává skončení šetření pojistné události pojišťovnou, má-li škůdce uzavřeno pojištění odpovědnosti za škodu (typicky u provozu motorového vozidla). Časová prodleva mezi vznikem nároku a jeho uplatněním u soudu tedy není nic neobvyklého či specifického pro nároky podle zákona č. 82/1998 Sb. Ostatně chce-li poškozený dosáhnout uznání dluhu jako jednoho z možných předpokladů přechodu nároku na dědice, nic jiného než uplatnění nároku u dlužníka a vyčkání jeho stanoviska, příp. vedení mimosoudních jednání, mu ani nezbývá, bez ohledu na to, z jakého právního základu jeho nárok vychází.

48. K tomu je nutné dále zdůraznit, že pohledávka z titulu zadostiučinění za nemajetkovou újmu svým přechodem ze zůstavitele na dědice ztrácí svůj satisfakční charakter. Dědic dědí pouze peněžitou pohledávku za dlužníkem (státem), přičemž je zcela nevýznamné, jaký měl či má dědic vztah k nezákonnému rozhodnutí či nesprávnému úřednímu postupu i jaký měl či má vztah k nemajetkové újmě prožívané zůstavitelem. V řízení s dědicem už soud řeší toliko otázku, zda zůstavitel měl k datu svého úmrtí za žalovaným státem peněžitou pohledávku z titulu zadostiučinění za nemajetkovou újmu, a pokud ano, v jaké výši. Pro tuto zděděnou pohledávku tak již nelze hledat ústavněprávní oporu v čl. 36 odst. 3 Listiny jinak než ve vztahu k zůstaviteli a k okamžiku jeho smrti. Ve vztahu k dědici již nepožívá jiné ochrany než ostatní pohledávky, které se rovněž zakládaly na osobních poměrech zůstavitele (např. bolestné) a které se stejně jako zadostiučinění podle zákona č. 82/1998 Sb. do účinnosti zákona č. 89/2012 Sb. nedědily vůbec, přičemž v tomto řešení nebyl nikdy shledán ústavněprávní deficit, alespoň ne do té míry, aby to vedlo k derogaci ustanovení § 579 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v posledně účinném znění, na které obsahově navazuje aktuálně platný § 2009 odst. 2 o. z. Ostatně i v současnosti je přechod těchto pohledávek, jestliže byly uznány nebo zažalovány, výjimkou z pravidla daného ustanovením § 2009 odst. 2 o. z., že smrtí věřitele zanikají.

49. Rovněž tak výhrada, že stát může na smrti poškozeného před podáním žaloby v důsledku zániku svého dluhu vydělat, je stejně platná jako v případě ostatních pohledávek zakládajících se na osobních poměrech zůstavitele. Účel předběžného projednání přitom není jiný než dosažení mimosoudního a potenciálně i rychlejšího vyřešení sporu, včetně případného uspokojení nároku. Nicméně i pokud by snad s ohledem na zdravotní stav poškozeného (žadatele) bylo možno očekávat, že zemře již v průběhu předběžného projednání, a úřadu podle § 6 OdpŠk snad byla tato okolnost známa, nemůže stát (úřad) jednostranně zabránit přechodu nároku na dědice tím, že by účelově prodlužoval předběžné projednání, neboť poškozený může kdykoliv i v průběhu předběžného projednání svůj nárok uplatit u soudu. Tak jak to musí učinit i ostatní věřitelé ohledně pohledávek, které jejich smrtí, nejsou-li uznány či zažalovány, zanikají. Ostatně kdyby zákonodárce mínil zajistit přechod nároku i v případě, že v okamžiku smrti vedl věřitel toliko mimosoudní jednání s dlužníkem či dokonce ještě nárok u dlužníka ani neuplatnil, pak by takovou právní úpravu nepochybně přijal.

50. V podmínkách zákona č. 82/1998 Sb. tak dovolací soud, a to i ve vazbě na svoji dosavadní ustálenou rozhodovací činnost, v povinnosti poškozeného svůj nárok předběžně uplatnit u úřadu neshledává překážku či podstatné omezení možnosti poškozeného uplatnit nárok u soudu včas (z hlediska předejití zániku dluhu smrtí poškozeného). Proto tuto podmínku uplatnění nároku u soudu neshledává dostatečným důvodem nejen pro odlišné posouzení charakteru předběžného projednání podle § 14 OdpŠk a postavení úřadu podle § 6 OdpŠk oproti své dosavadní ustálené rozhodovací

praxi, ale ani pro odlišné pojetí orgánu veřejné moci podle § 12 a § 1475 odst. 2 o. z. oproti ostatním soukromoprávním vztahům. Předběžné uplatnění nároku u úřadu neshledává ani prostředkem k profitování škůdce ze smrti poškozeného, alespoň nikoliv ve větší míře než je tomu v ostatních soukromoprávních vztazích, kde nárok v okamžiku smrti ještě nebyl uplatněn u soudu. Za významné naopak dovolací soud považuje, že stát jako škůdce a dlužník nemůže skrze povinnost poškozeného k předběžnému uplatnění nároku přivodit zánik svého dluhu ve spojení se smrtí poškozeného, neboť ten jej může u soudu uplatnit prakticky ihned (reálně dokonce může poškozený podmínku předběžného uplatnění nároku splnit i později, než u soudu tento nedostatek vyjde najevo). Na okraj je možno též poznamenat, že pojetí předběžného uplatnění podle § 14 OdpŠk jako uplatnění nároku u orgánu veřejné moci ve smyslu § 12 a § 1475 odst. 2 o. z. by kromě nastolení nejednotnosti ve výkladu jednoho a téhož právního institutu a tím i znepřehlednění právní úpravy nutně nastolilo k řešení i další související otázky zániku či přechodu práva v případě úmrtí poškozeného až po obdržení negativního (či částečně negativního) stanoviska úřadu či po marném uplynutí šestiměsíční lhůty podle § 15 OdpŠk. Soudy by přitom svým výkladem neměly cíleně vytvářet v právu mezery, které by potom dalším výkladem musely zacelovat.

51. V poměrech dané věci je tedy správné (výchozí) právní posouzení odvolacího soudu, že nárok zesnulého manžela žalobkyně na zadostiučinění za nepřiměřenou délku nalézacího řízení a řízení o žalobě pro zmatečnost jím nebyl za života uplatněn u orgánu veřejné moci podle § 12 a § 1475 odst. 2 o. z. tím, že byl uplatněn u úřadu ve smyslu § 6 a § 14 OdpŠk.

52. Protože je rozhodnutí odvolacího soudu co do řešení přípustné právní otázky správné, dovolací soud dovolání žalobkyně podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.